

**Decsi Települési Értéktár Bizottság 6/2016. (09.30.) számú határozatával
felvette a helyi értéktárba és felterjesztette a Tolna Megyei Értéktárba.
Decs, 2016.09.30.**

Javaslat

***a Decsi Református Egyház főköltő hímzéssel díszített úrasztali
terítőjének és teljes szószéki készletének
települési értéktárba történő felvételéhez***

Készítette:

Oberritterné Wágner Julianna

Decs, 2016.09.06.

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Oberritterné Wágner Julianna

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Levelezési cím: 7144, Decs, Szövetkezeti utca 24.

Telefonszám: 74/495-038, 06-30-711-83-07

E-mail cím: wagner.julianna@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése

„A Decsi Református Egyház főköttő hímzésű úrasztali terítője, teljes szószéki készlete”

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus és vendéglátás	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye

Magyarország, Tolna megye, Decs

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

települési	tájegységi	megyei	külhoni magyarság
☐	☐	☐	☐

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

Az 1930-as évek elején dr. Pilissy Elemér királyi ügyész karolta fel a sárközi népművészetet, népi kultúrát. 1931-től kezdve évente szinte valamennyi sárközi településen hímző tanfolyamot szervezett – a helyi lelkészek, tanítók segítségével -, elsősorban a fekete alapon fehérrel hímzett sárközi főköttők készítését tanították. Decsen, Arany Dénes református lelkipásztor menyje Fekete Gizi tanítónő szervezte, fogta össze ezt a tanfolyami munkát. Az ún. „Mütyürketanfolyam” legfőbb célja a hagyomány megmentése, a feledésbe merülő hímzések megtanítása volt. Nagyon sok decsi fiatalasszony és lány tanulta meg ekkor idős asszonyoktól, tiszta forrásból a főköttők hímzésmódját. Nélkülük nem készülhetett volna el ez a műves terítő és szószéki készlet.

A decsi református egyház története c. helytörténeti füzetben a következőt olvashatjuk: „1935.május 5-én, a presbitérium gyűlésén”Elnök örömmel jelenti, hogy a nőegylet 150 pengő költséggel egy gyönyörű úrasztali terítőt és szószéki készletet készített oly módon, hogy az azon lévő sárközi hímzést körülbelül 50 asszony illetve leány készítette minden díj nélkül. Indítványozza, hogy ezeknek a vallásos lelkületű nőknek, áldozatos, szép munkájukért s önzetlen fáradozásukért a presbitérium és a gyülekezet nevében is elismerést és hálás köszönetét nyilvánítsa, nemkülönben a nőegyletnek is.”

Izsák Kálmánné Kiss Sárrika nénitől kapott fotó alapján, pontosan, név szerint tudjuk, kik voltak ők. Köztük volt az ő édesanyja is, Kiss Andrásné született Mihály Sára. Neveik a fekete zsorzsettre hímezve három oszlopban a következőképpen olvashatók:

Hímezték és a rojtját kötötték

Császár Istvánné	Bogár Andrásné. Sz.	Kovács Sándorné
Asztalos Jánosné	Benkő Sándorné	Kiss Mihályné
Balázs Istvánné	Bálint Erzsébet	Kiss Andrásné
B. Bogár Andrásné	Bokor Gyuláné	Kiss Józsefné
Tóth Jánosné	Bokor Jolán	Lajtos Mihályné
N. Könczöl Erzsébet	Borjádi Pálné	Lovas Istvánné
Farkas Mihályné	Cseri Pálné	Pergel Sára
Sallai Jánosné	Dancsa Erzsébet	Pörnyi Bözsi
Perity Mihályné	Dani Éva	Rác Éva
özv. Horvát Mihályné	Dömötör Bözsi	Takács Rákhel
Mozolai Jánosné	Fülöp Bözsi	Tikos Rákhel
Ivanizs Istvánné	Ivanizs Jánosné	Tóth Éva
Pücsök Jánosné	Káh Jánosné	Szép Józsefné
Nagy Jánosné	Káh Henkrikné	özv. Szombati Jánosné
Hú lelkesítőnk:	Kalász Éva	Bogár Andrásné M.
Fekete Gizike	Kara Éva	Kun Istvánné
tanító k.a.	K. Könczöl Bözsi	Wrazovics Irén
	Garzó Sára	Zöldi Józsefné
	Pintér Istvánné	Bogár Józsefné
		Dömötör Sándorné

A terítőt összevarrta: Pörnyi Istvánné

A terítőre még az is rá van hímezve, hogy kik tervezték a terítők motívumait:

„Közepét tervezte:

Császár Istvánné

szül. Széll Judit.

Szélét tervezte:

Bogár Andrásné

szül. Szombati Éva

Kejhet tervezte Balázs Istváné szül. Kara Erzsébet”

Érdekesség, hogy a nevek között olyan „tanítvány” is szerepel, aki később a II. világháború után a „népművészet mestere” lett: Perity Mihályné.

A sárközi főkötőhímzésről

A sárközi nők ruhadarabjaikat hímzésekkel is díszítették. Egyik jellegzetes darab a fejen viselt főkötő volt, amelyet az asszonyok férjhezmenetelüktől halálukig hordtak. Anyaga fekete klott, muszlin, zorzsett vagy selyem, fehér fonallal dúsan hímezve. E főkötőhímzés roppant gazdag, változatos sárközi sajátosság. A minták többnyire stilizált virágok, levelek, szőlőszemek, többnyire tehát növényi eredetűek; sokszor szerepel a patkónak nevezett félhold, a kiskutya néven ismert stilizált madáralak is; a különféle hullámos és csigavonalakat kanyargósnak, vízfolyásnak nevezik. A sárközi főkötő hímzés szabadrajzú, nem rajzolták elő, hanem varráskor a főminták kontúrajait elnagyoltan körülfércelték. A kisebb térkitöltő elemeket fejből varrta, improvizálta a hímző-asszony. A sárközi főkötőkön megtalálni a Magyarországon fellelhető szinte minden öltésformát és ezek változatos kombinációit. Közülük nem egyet csak itt varrtak. A mintaváltozatok valamint az öltéstechnika rendkívüli gazdagsága szinte minden magyar hímzés fölé emeli.

Ezt a hímzést a faluban már kevesen készítik, ezért nagy öröm, hogy Izsákné Sárrika néni, folytatva édesanyja hímző tudományát, 2012-ben gazdagította ezt a készletet az úrasztal mellett álló virágtartó főkötőhímzésű terítőjével. Sárrika néni elmondta, hogy csak este, lámpafénynél hímez. Gondolhatjuk, milyen nehéz lehet ez épp a fekete alapra történő hímzés esetében, bár szavai összecsengnek azzal, amit Széll Judi néni, a neves főkötővarró asszony mondott: „nem látni köll, hanem érzni!”

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Ez a teljes úrasztali terítőkészlet a decsi református templom és gyülekezet ékessége, féltett kincse. A sárközi főkötőhímzés megismételhetetlen, gyönyörűsége, grandiózus darabja, megóvásra, megbecsülésre méltó kulturális örökség!

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos, információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

Németh Pálné: Sárközi, sióagárdi, Kapos menti hímzések Minerva Bp. 1981.

Andrásfalvy Bertalan - Németh Pálné: Sárközi hímzések régen és ma

Népművelési Propaganda Iroda (Budapest), 1982

Arany Dénes: A Decsi Református Egyház története

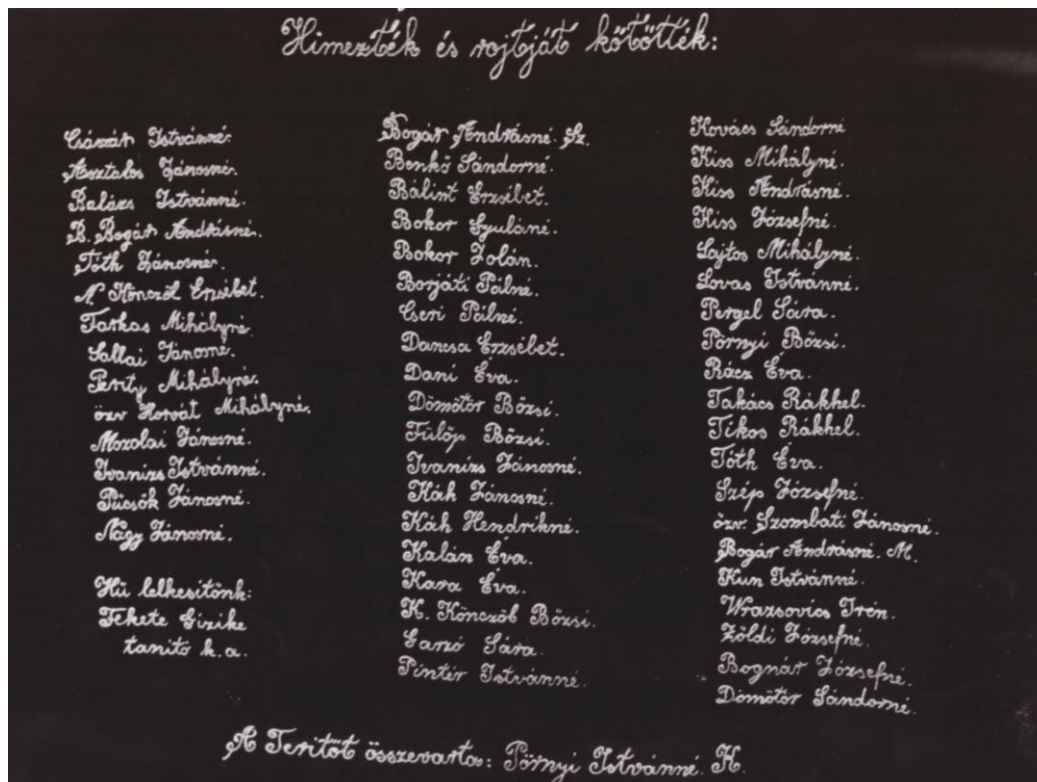
Decsi Református Egyházközség (Decs), 1990

Gyűjtött anyag: Izsák Kálmánné Kiss Sára néni visszaemlékezése és fotói

III.

MELLÉKLETEK

Köszönet a fotókért Izsák Kálmánné Sárrika néninek!

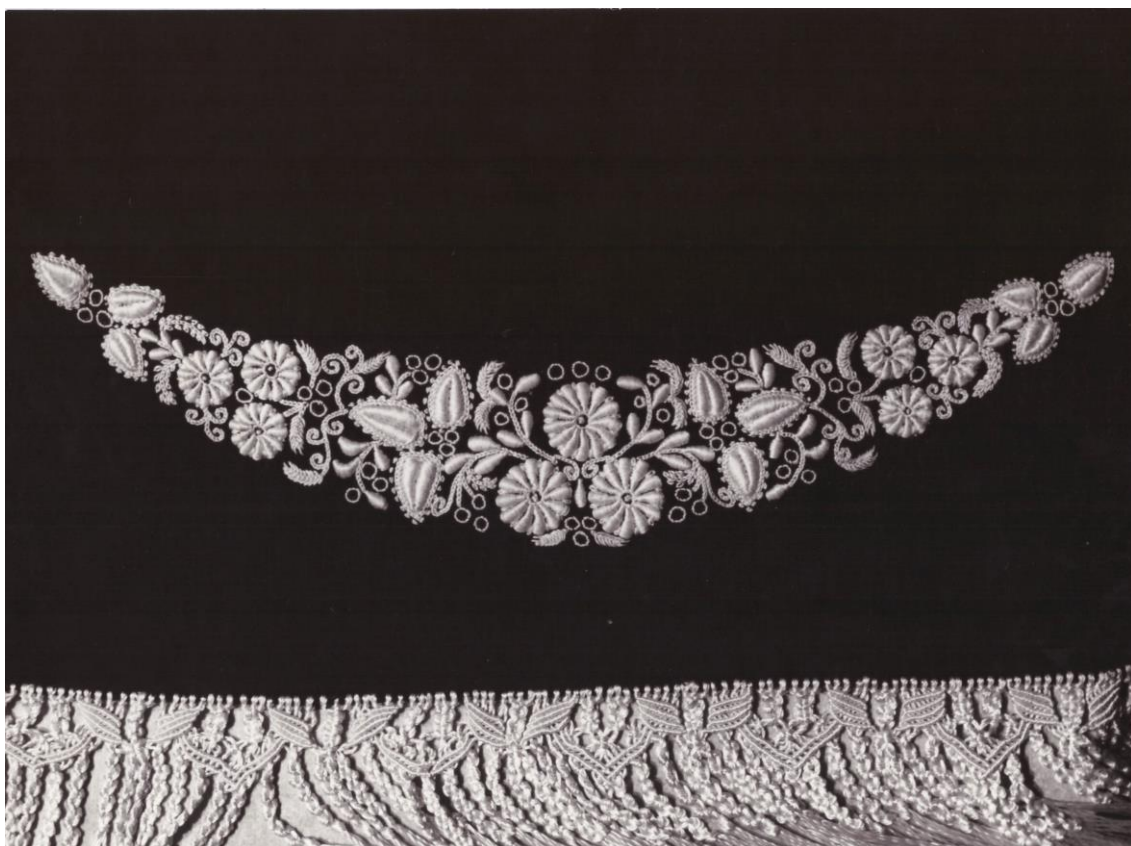

A készítők nevei és a terítő közepe

Úrszali-terítő részlete

Szószéki-terítő részlete

Izsák Kálmánné által 2012-ben készített virágtartói-terítő

Ünnepi istentisztelet 1975-ben